

ایمن‌سازی فضاهای بی دفاع شهری و نقش آن در کاهش وقوع جرایم شهری

(مورد شهر یاسوج)^۱

مجید ریاحی پور

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

محسن کلانتری^۲

دانشیار، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

عیسی پیری

استاد یار، دانشکده علوم انسانی، گروه جغرافیا، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

محمد تقی حیدری

استادیار دانشگاه زنجان، جغرافیا و برنامه ریزی شهری

تاریخ ارسال: ۱۳۹۹/۴/۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۳

چکیده

امروزه توجه به مفهوم امنیت شهروندان و روشهای ارتقاء آن، به عنوان یکی از اولویت های اساسی حرفه مندان و تئوری پردازان شهری تبدیل شده است. جدای از اثرات اجتماعی و فرهنگی ناشی از برنامه ریزی و طراحی محیط های امن شهری بر الگوهای رفتار شهروندی و بهبود کیفیت محیطی نواحی سکونتی، تبیین ویژگیها و اثرات مترتب بر نقش کالبدی شهر بر کاهش جرایم شهری و یا کاستن از وقوع جرم، موضوع مستقل و با اهمیتی است که در قالب تئوریهای نوین شهرسازی بدان اشاره می شود. بنابراین توجه به نقش کالبدی شهر (برنامه ریزی و طراحی شهری) در کاهش و پیشگیری از جرایم شهری اهمیت اساسی دارد و بایستی مفاهیم، اصول، پارادایم ها و استراتژیهای مربوط به آن، مورد اشاره قرار گیرد. این امر از آن جهت دارای اهمیت است که امروزه در فرایندهای طراحی فضاهای شهری کمتر به پتانسیل های بالقوه مناطق شهر و ساختمانها در کاهش یا جلوگیری از جرائم توجه می شود. رویکرد حاضر را می توان طراحی کارآمد و بهینه محیط مصنوع در کاهش جرائم شهری قلمداد کرد که در بهبود کیفیت زندگی و افزایش رضایتمندی شهروندی تاثیر بسزایی دارد. هدف از نوشتار حاضر، بررسی و تحلیل مفاهیم و اصول مرتبط با رویکرد ایمن سازی و طراحی فضاهای بی دفاع شهری و نقش آن در کاهش وقوع جرایم شهری است. روش تحقیق مقاله، توصیفی _ تحلیلی است که با روش تحلیل استنباطی، داده های مستخرج از پرسشنامه با استفاده از نرم افزارهای آماری SPSS.22 و SmartPLS2.0.3 ارائه شده است. در نهایت با استفاده از نتایج حاصل شده و به کارگیری مدل معادلات ساختاری، به اولویت بندی میزان تاثیرگذاری مولفه های مختلف در ایمن سازی و طراحی فضاهای بی دفاع شهری و نقش آن در کاهش وقوع جرایم شهری و تحلیل همبستگی بین معیارها پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: ایمن سازی، طراحی، فضاهای بی دفاع شهری، جرایم شهری.

^۱. مقاله حاضر مستخرج از پایان نامه دکتری می باشد

^۲. (نویسنده مسئول): majid.riyahipoor@gmail.com

فضای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی برقرار می‌کند و در نتیجه نقش بسزایی در هویت بخشی و احساس آرامش به شهروندان دارد. زیبایی، آراستگی، پاکیزگی و انسجام بخشی از ویژگیها و معیارهای مهم ارزیابی شهر آرام بخش است. شهرهای امروز با تمام امکانات جدید، همانند گذشته قادر به تامین آرامش و امنیت شهروندان نیستند. آنها به دلیل تمرکز بالای جمعیت و فعالیتهای خارج از مقیاس انسانی و فراوانی ماشین؛ به تدریج، از شاخص های آرامش و امنیت فضای شهری فاصله گرفته اند. در جوامع امروزی محیط های نامطلوب شهری مشکلات بسیاری را برای امنیت شهروندان ایجاد کرده و در رشد آسیب های اجتماعی موثر بوده اند. با گسترش این آسیب ها، امنیت رنگ می‌بازد و جرائم بالا می‌رود و مردم در کنشهای اجتماعی محتاطانه عمل کرده و با هر اتفاقی ترس و دلهره در آنان دو چندان می‌شود و در نتیجه احساس ناامنی می‌کنند.

یکی از عوامل تأثیرگذار که در دهه های اخیر مورد توجه شهرسازان، جامعه شناسان و روان شناسان محیطی قرار گرفته است، فضاهای شهری و بالطبع فضاهای بی دفاع شهری هستند. شاید بتوان گفت که در هر فضای شهری مفروض، مقدار معینی از خشونت وجود دارد، اما خشونت ها در سطح شهر به طور تصادفی توزیع نشده اند؛ چرا که فضاهایی با عنوان آلوده یا بی دفاع، محل اتفاق افتادن انواع و اقسام خشونت ها هستند، در حالی که در محل های دیگر هیچ گونه خشونتی رخ نمی‌دهد یا خشونت کمتری رخ میدهد (وایت و سوتون، ۱۹۹۵: ۸۵). مطالعه در زمینه ی ارتباط محیط و خشونت به اوائل قرن نوزدهم برمی‌گردد که بیشتر ارائه ی الگوهای منطقه ای از جرائم و مقایسه ی مناطق شهری و روستایی و پیمایش در زمینه ی ارتباط جرائم با دیگر ویژگی های اجتماعی و اقتصادی بود که در ابتدا توسط گوری^۱ ۱۸۳۳ فرانسه و در بلژیک توسط کتله^۲ ۱۸۴۲ صورت گرفت. سپس در رشته های مختلف مطالعاتی بسط یافت، اما در ادامه این گسترش بخصوص توجه به نقش فضاهای جرم خیز یا بی دفاع در وقوع خشونت یا جرائم در کارهای جرم شناسان محیطی، طراحان شهری، جامعه شناسان، روان شناسان و بخصوص روان شناسان محیطی و دیگر رشته های مطالعاتی مرتبط با جرائم و خشونت با دو رویکرد متفاوت دنبال شد که هر رویکرد در مطالعه ی رابطه ی فضاها یا محیط با جرائم بر نظریات خود پافشاری می‌کردند. رویکرد اول که تأکید بیشتری بر محیط فیزیکی داشت، بیشتر از سوی، شهرسازان و معماران مطرح شد. جاکوبس (۱۹۶۱)، جفری (۱۹۷۱) و نیومن (۱۹۷۲) در مطالعات خود درباره ی خشونت و محیط فیزیکی با تأکید بر طراحی فیزیکی، تأکید کردند که فضاهای شهری حامل معانی و نمادهای خاص خود هستند و از این طریق می‌توانند تأثیر عمیقی بر تفسیر افراد از موقعیت های خود و واکنش نسبت به موقعیت های قرارگیری داشته باشند. فضاهای شهری به عنوان یک متغیر مستقل، قادر به مداخله در ماهیت و اندازه ی خشونت در شهر هستند و اندیشه ی خود را در قالب فضای قابل دفاع (ابتدا توسط جاکوبس ۱۹۶۱ و سپس نیومن ۱۹۷۲) مطرح ساختند (Timothy, 2006: 174)

اما رویکرد دوم محیط اجتماعی و ویژگی های اجتماعی فضاها را با اهمیت می‌داند که از سوی جامعه شناسان و روان شناسان مطرح شد و به طور گسترده ای در آمریکا و در کارهای مکتب شیکاگو توسعه یافت. توضیح مدل بوم شناختی و روش شناختی جرائم شهری به وسیله ی مکتب شیکاگو در بین دهه های ۲۰ و ۶۰ قرن بیستم گسترش یافت تئوری منطقه ای رشد و گسترش شهر به وسیله رابرت پارک و ارنست برگس آنها را قادر به ترسیم دقیق مرزهای جرائم در نقشه شان و توضیح علت تمرکز جرائم در منطقه انتقالی کرد. گلیفورد شاو و هنری مک کی با استفاده از این چارچوب مفهومی به مطالعه ی رابطه ی بین انحرافات جوانان، اعضای دسته های جنایتکار و بی سازمانی اجتماعی شهری پرداختند. جامعه شناسان مکتب شیکاگو به

1: A.M. Guerry

2: Adolphe Quetelet

مطالعه ی رابطه ی بین ساخت فیزیکی شهر با نظام اخلاقی آن پرداختند. به همین جهت، از سال ۱۹۲۵ تا ۱۹۴۰ پیروان مکتب شیکاگو با هدف درک تاثیر عوامل اجتماعی و بوم شناختی بر بی سازمانی و رفتارهای خشونت و انحرافی، رابطه ی نرخ های جرم و بزهکاری، نظیر: خودکشی، طلاق، فحشا، الکلیسم، اعتیاد و دیگر انواع خشونت ها را با فضای درون شهری مطالعه نمودند (احمدی، ۱۳۷۷: ۵۷)

در فرایند شکل گیری و بروز رفتارهای خشونت آمیز عوامل متعددی نقش دارند. از جمله مهم ترین آنها فضاهای (مکانها یا محیط) بی دفاع هستند. فضاهای بی دفاع شهری از جمله فضاهایی هستند که به دلیل ویژگیهای کالبدی و اجتماعی، فرصت بزهکاری و خشونت در آنها بالاست. این فضاها محصول تعامل پیچیده های هستند که فقدان موانع نمادین و واقعی، عدم تعریف حوزهای مشخص و امکانات نظارتی اعم از نظارت طبیعی، اجتماعی و فیزیکی، موجب شده همیزان جرایم و آسیبهای اجتماعی در آنها قابل توجه باشد. (نایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹) مطالعه و تعمق در گزارش خشونت ها نشان می دهد که فضاهای بی دفاع در بروز خشونت های شدید، بخصوص خشونت های پیوسته، یکی از عامل های اساسی هستند. همچنین، فضاهای بی دفاع عامل مهمی در پایین آوردن کیفیت زندگی هستند. از سوی دیگر، باید این مسأله را مدنظر داشت که امنیت و آسودگی دو عامل اساسی حیات بشری هستند، چنانکه لیتون در مدل خود که برای درک محیط ساخته شده نیازهای اساسی انسان را شرح می دهد و امنیت را به عنوان نیاز اساسی انسان ها در نظر می گیرد و مازلو نیز در سلسله مراتب نیازها که از قویترین تا ضعیفترین را پیشنهاد کرده، بر نقش امنیت تأکید کرده است و آن را پس از نیازهای فیزیولوژیک دوم قرار داده و مهمترین نقش محیط ساخته شده و فضاها را ایجاد سرپناه و امنیت عنوان کرده است (لنگ، ۱۳۸۳: ۹۶). لازمه داشتن یک جامعه فعال و پویا با ابعاد پایدار منوط به داشتن امنیت در آن می باشد. این مسأله در کنار برآورد نیازهای اساسی از ارکان اصلی پایداری در رشد و توسعه شهرها نیز قلمداد شده است (کولتر و همکاران، ۲۰۱۰). بنابراین امنیت شهری از دیدگاه های گوناگون در فضاهای شهری مورد ارزیابی قرار گرفته است و این مسئله نشان می دهد که عوامل متعددی می تواند ریشه در بروز ناامنی در فضاهای شهری داشته باشد (محمدی ده چشمه، ۱۳۹۲: ۶۹). مرکز اسکان بشر سازمان ملل در سال ۱۹۹۸، روز جهانی اسکان (۱۱ فوریه هر سال (را با عنوان روز شهرهای امن تر برگزید. هدف این برنامه شکل بخشی به شهرنشینی پایدار از طریق حاکمیت شهری و برنامه ریزی در راستای بازدارندگی از بحران ها و مخاطرات شهری با رویکرد مراکز سکونت عاری از جرم، جنایت و ناامنی است (وان دن بنگ، ۲۰۱۳) و این طرح به عنوان منشور اولیه جهانی برای ترفیع عدالت و امنیت شهری محسوب می شود (سازمان ملل: ۲۰۰۹). با این وجود تلاشهای صورت گرفته در راستای برقراری امنیت شهری در مقیاس جهانی عموماً به جای تمرکز بر جرم و علل به خطر افتادن امنیت در فضاهای شهری با مجرم مقابله نموده اند. به جرأت می توان گفت که در هر فضای شهری مفروض، مقدار معینی از خشونت وجود دارد، اما خشونت ها در سطح شهر به طور تصادفی توزیع نشده اند و برای داشتن نگرش بهتر به مبحث امنیت بایستی عوامل ایجاد ن امنی در فضاهای شهری را جستجو و مورد شناسایی قرار داد (نویدینیا، ۱۳۸۸: ۹).

وجود محیطی امن و عاری از خشونت و جرم برای زندگی در کنار سایر نیازهای اساسی فیزیولوژیکی انسان مثل غذا، سرپناه، بهداشت از ضروریات و نیازهای اصلی انسان است در جهان امروز امنیت شهری یکی از مسائل مورد توجه در معماری، شهرسازی و جامعه شناسی شهری است چرا که به این نتیجه رسیده اند که نباید فرد را در محیط فاقد امنیت رها نمود و از او توقع داشت که خودش از تمامیت، اموال و حیثیت خود دفاع نماید. (محسنی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۲۷) اهمیت سیاست ها، برنامه ها و تدابیر پیشگیری از جرائم با توجه به ناکارآمدی نظام عدالت کیفری در مبارزه با جرائم غیر قابل انکار است. یکی از انواع

۳۶۲ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا (پرفنامه ریزی منطقه ای)، سال یازدهم، شماره اول، زمستان ۱۳۹۹

راهبردهای پیشگیرانه ی مکانیکی از جرم "پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (CPTED) خلاصه) Crime Prevention Through Environmental Design) است که نخستین بار توسط جرم شناس آمریکایی سی. ری. جفری در کتابی با همین نام ارائه شد. پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی را می توان این گونه تعریف کرد: "طراحی مناسب و کاربری موثر از فضا و محیط ساخته شده که منجر به کاهش فرصت های مجرمانه، افزایش ترس از جرم و بهبود کیفیت زندگی می شود". این نظریه بر این اندیشه مبتنی است که رفتار انسانی در محیط، تحت تأثیر طراحی آن محیط قرار دارد. این نظریه تأکید دارد که با بهینه سازی فرصت های ناظر، تعریف مشخص و واضح از قلمرو و ایجاد تصویری مثبت از محیط می توان مجرمان را از ارتکاب جرم بازداشت.

جدول ۱. شاخص های فضای بی دفاع شهری

شاخص های حوزه کالبدی شهر		
ویرانی خانه ها	استاندارد نبودن طراحی برخی مناطق	ساختمانهای رها شده
تراکم ساختمانی	نابسامانی برخی محیط های پرتردد	ساختمانهای نیمه کاره
بافتهای فرسوده	ورودی های مشترک زیاد	معابرو گذرگاههای تنگ و نامناسب
اجاره پایین برخی مناطق	فضاهای بدون متولی	بافت های جدا افتاده
جاذبه های خاص برخی مناطق	فضاهای بدون دید	عدم ترمیم فیزیکی مناطق
اختلال کاربری	فضاهای فاقد روشنایی	مکان های بدون سکنه
بی نظمی شکلی	عقب نشینی ها و فرورفتگی ها	گره های شهری
اختلال در تصویر شهری	فضاهای بدون کارکرد	سهولت فرار مجرمین
بی نظمی در مبلمان شهری	زیرگذرها و زیرپل ها	ضعف خدمات تفریحی و فراغتی
زمین های رها شده		ضعف خدمات شهری

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

در رابطه با فضاهای بی دفاع شهری نیز مطالعاتی انجام شده است که می توان به پژوهش محسنی تبریزی و همکاران در سال ۱۳۹۰ در منطقه ۲۲ تهران اشاره نمود. آنان معتقد اند راهکارهای معطوف به کاهش خشونت از طریق طراحی شهری باید بر هر دو بعد فیزیکی و اجتماعی فضاها، به طور همزمان توجه کند تا بتواند بیشترین تأثیر را بر کاهش خشونت و جرایم از طریق طراحی شهری و مداخله در محیط اطراف بگذارد. ویژگی های مشاهده شده در فضاهای بی دفاع، از دیدگاه محسنی تبریزی و همکاران در قالب جدول (۱) آمده است.

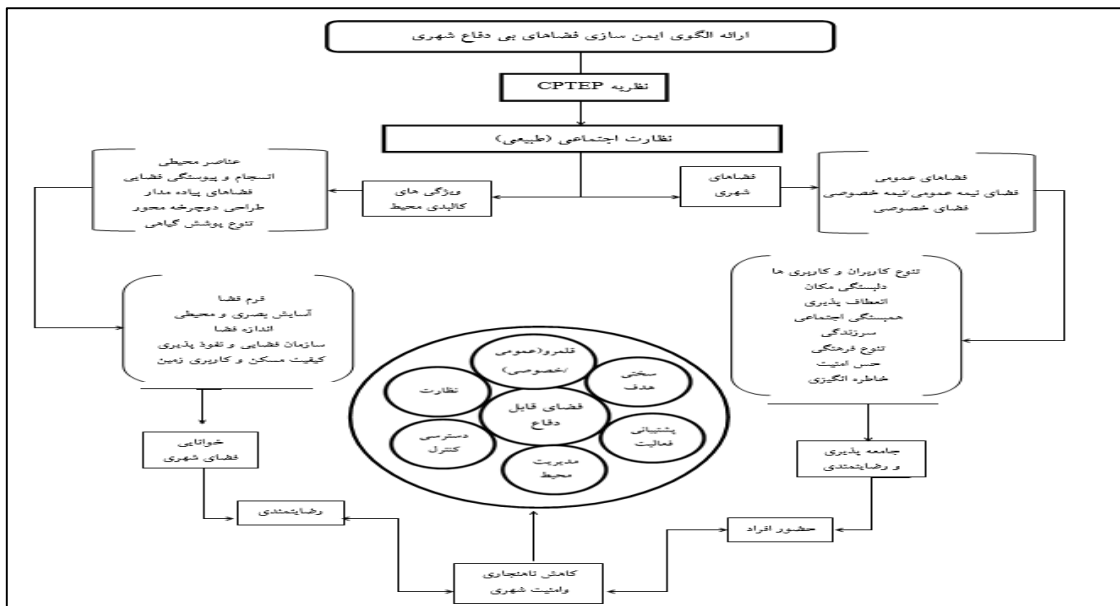
جدول ۲. ویژگی های مشاهده شده در فضاهای بی دفاع

ویژگی های اجتماعی	ویژگی های فیزیکی
عدم حضور یا استفاده ی مستمر	کمبود و فقدان نور و روشنایی
خلوتی	ساختمان های مخروبه
شلوغی	ساختمان های نیمه کاره
ازدحام	رویت بصری محدود شده
خالی بودن از حضور انسان	بی نظمی فیزیکی
عدم حضور مامور یا مسوول	فرصت های نظارت و کنترل محدود
بی نظمی فعالیتی	کنج و گوشه
کاهش قابلیت های کنترل و نظارت از سوی مردم	پیچ و خم
کمی ارتباط مردم با فضا و نبودن این ارتباط	محاط بودگی و محصوریت
تراکم فعالیتی	مجاورت با فضاهای نمایان
	تراکم ساختمانی
	کم بودن ساختمان
	نداشتن مرز و محدوده مشخص

توالی و امتداد
نقاط فرو رفته و برآمده

ماخذ: محسنی تبریزی و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۱

شکل ۱. نمودار مدل مفهومی پژوهش

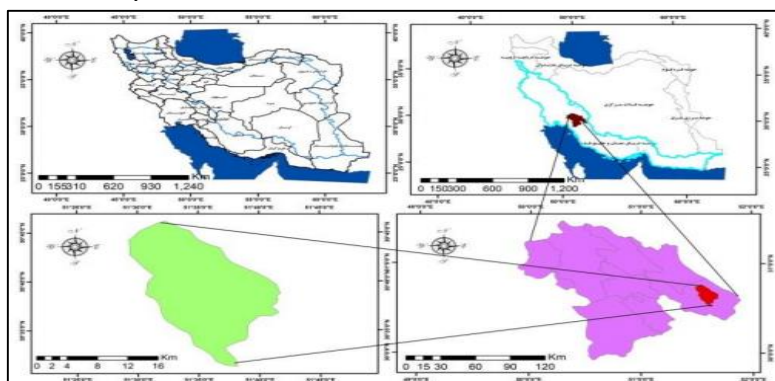

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

محدوده مطالعه

شهر یاسوج از نظر سیاسی و تقسیمات کشوری، مرکز شهرستان بویراحمد و مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد است. محدوده این شهر در بلندی ۱۸۸۰ متری از سطح دریا و در مختصات ۵۱ درجه و ۴۱ دقیقه طول جغرافیایی و در ۳۰ درجه و ۵۰ دقیقه عرض جغرافیایی قرار دارد شکل (۱). جمعیت شهر یاسوج طبق آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۳۴۵۳۲ نفر می باشد. جمعیت شهر یاسوج در طی دوره زمانی ۴۵ ساله از ۹۳۱ نفر در سال ۱۳۴۵ به ۱۳۴۵۳۲ نفر در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. به موازات افزایش جمعیت و با توجه به شکل گیری نامتوازن محلات شهری از جمعیت پذیری مهاجر ناهمگون و رشد جمعیت، زمینه های افزایش آسیب های اجتماعی و جرائم شهری و محیطی به همراه توسعه ناموزون و کالبدی شهر رو به افزایش بوده است. که در نتیجه آن آمار این جرائم (نزاع های دسته جمعی، سرقت، مزاحمت های خیابانی، توزیع و مصرف مواد مخدر، وندالیسم شهری، تخریب اماکن عمومی و...) به شکل قابل توجهی افزایش یافته و در بررسی های عمل آمده و گزارشهای اعلام شده توسط مراجع مرتبط از دهه ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۵ آمار این جرائم و آسیب ها به تعداد انگشت شماری بوده ولی با افزایش مهاجرت و رشد جمعیت تاکنون به طور میانگین تا ۲۰۰ درصد افزایش پیدا کرده است.

شکل ۲. موقعیت شهر یاسوج

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

یافته‌های پژوهش

با توجه به هدف پژوهش حاضر که قصد دارد تا شاخص‌های تاثیرگذار در ایمن سازی و طراحی فضاهای بی دفاع شهری و نقش آن در کاهش وقوع جرایم شهری را شناسایی و مورد واکاوی قرار دهد و این بررسی را مبنای ایمن سازی فضاهای شهری قرار دهد، روش تحلیل و همبستگی بین متغیرها و آزمون‌گیری با استفاده از نرم افزار SPSS جهت تحلیل شاخص‌های تاثیرگذار در تحلیل فضاهای بی دفاع شهری تحقیق انتخاب شده است. این بخش به نوع سیر و روندی که از اطلاعات جمع آوری شده اقدام می‌کند. در تحلیل پرسشنامه‌ها به تحلیل‌های آماری، رسم نمودارها و مانند آن پرداخته خواهد شد و در انتها از خروجی داده‌ها و تحلیل آنها در نرم‌افزار SPSS و با استفاده از شاخص‌ها و خروجی پرسشنامه‌ها و تحلیل آنها، مدل نهایی جهت تاثیر ایمن سازی و طراحی فضاهای بی دفاع شهری و نقش آن در کاهش وقوع جرایم شهری ارائه می‌شود.

روش کار

وزن‌دهی به شاخص‌های ایمنی فضاهای شهری

در این قسمت از روش دلفی برای وزن دهی به شاخص‌های ایمنی فضاهای امن شهری استفاده شده است. جدول زیر میزان برتری شاخص‌ها را نشان می‌دهد. لازم به ذکر است که شیوه امتیازدهی این شاخص‌ها بدین صورت می‌باشد: ابتدا ۵۰ نفر از کارشناسان و متخصصان انتخاب شده و از آنها نظرخواهی شده و به شاخص‌ها امتیاز داده‌اند و سپس از مجموع این امتیازها میانگین گرفته شده و در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۳. وزن دهی به شاخص‌های ایمنی فضاهای شهری توسط کارشناسان

وزن نهایی	شاخص	زیرمعیار	معیار
۰/۰۲۷۴	اختصاص مسیرهای امن پیاده و دوچرخه در فضاهای شهری	تنوع	سرزندگی / ایجاد
۰/۰۳۴۵	وجود کاربریهای مختلط		دسترسی و جابجایی
۰/۰۲۵۷	افراد و گروه‌های استفاده کننده (همه شمولى بودن)		مناسب
۰/۰۳۵۴	فضاهای فراغت (کافه‌ها و رستوران‌ها، تفریحات فضای باز، پارک‌ها، مراکز خرید، خرده فروشی‌ها)		
۰/۰۰۲۶	میزان تصادفات	ایمنی	
۰/۰۲۶۵	سطح فرهنگ ترافیکی		
۰/۰۰۵۳	پارکینگ های حاشیه ای		
۰/۰۱۷۷	تعداد راسته کاربری‌های فعال در شب	امنیت	
۰/۰۲۸۳	میزان جرم خیزی و ناهنجاری های اجتماعی		
۰/۰۰۱۷	حضور پلیس		

ایمن‌سازی فضاهای بی دفاع شهری... ۳۶۵

۰/۰۰۴۴	روشنایی فضاهای عمومی		
۰/۰۰۳۵	میزان نظارت اجتماعی		
۰/۰۱۶۸	بهبود کیفیت قفل‌ها، لولاها و درها و پنجره‌ها	محافظت	مستحکم سازی
۰/۰۳۶۳	استفاده کافی از نرده‌ها، علائم هشداردهنده (دوربین مداربسته) و شیشه پنجره‌ها		
۰/۰۱۸۶	متنوع نمودن کاربری‌های عمومی در شب و روز	کسب و کار	حمایت از فعالیت
۰/۰۲۳۰	استفاده کارآمد از فضاهای شهری		
۰/۰۱۵۰	جای دهی فعالیت‌های خدماتی در مناطقی که دید و نظارت عمومی کمتری وجود دارد		
۰/۰۲۲۱	حذف کاربری‌ها در یک مکان که ساعات طولانی از شبانه روز غیرفعالند.		
۰/۰۱۴۱	تأمین نمودن قابلیت دید از خیابان به همه ورودی‌ها نورپردازی خاص و استانداردهای روشنایی	تمایز بصری	منظر و افزایش نظارت
۰/۰۳۱۹	طراحی منظر هماهنگ برای بهبود دید بصری رنگ		
۰/۰۳۲۸	مکانیابی مناسب محوطه پارکینگ ودالان‌های دید و نظارت استفاده از دوربین‌های مداربسته		
۰/۰۳۹۸	حمایت ساکنان از ایجاد فضاهای شهری	نگرش	رنگ تعلق
۰/۰۲۳۶	نگرش مدیران به برنامه‌های طراحی و ایمن‌سازی فضاهای شهری		
۰/۰۰۸۸	دیدگاه ساکنان و نهاد اجتماعی در مورد اختلاط فرهنگی و شهرنشینی		
۰/۰۲۱۲	اعتماد ذی‌نفعان فضاهای شهری به دولت محلی		
۰/۰۳۰۱	مداخله بخش خصوصی در فرایند طراحی فضاهای ایمن شهر	مشارکت عینی	
۰/۰۰۹۷	برخورد با غریبه‌ها		
۰/۰۳۱۰	انواع آلودگی (آب، هوا، صوتی)	پاکیزگی	کیفیت محیطی
۰/۰۰۷۹	پوشش گیاهی		
۰/۰۱۹۵	پسماند (زباله)		
۰/۰۳۸۱	وجود بسترهای فضایی برای آسودن و حفظ چهره طبیعت	تماس با طبیعت	
۰/۰۱۰۶	طراحی اقلیمی	آسایش اقلیمی	
۰/۰۰۰۸	استفاده از تابلوها، علائم و نشانه‌های بصری از طریق هنر ارتباط تصویری	دسترسی	خوانایی محیط/ مدیریت و نگهداری
۰/۰۲۰۳	حذف نشانه‌ها و علامت‌های بی‌نظمی در فضا از جمله شیشه‌های شکسته		
۰/۰۰۶۲	تعمیر و نگهداری تجهیزات شهری		
۰/۰۳۹۰	تشویق افراد و ایجاد گروه‌های مشارکتی و حفاظت از وندالیزم تجهیزات شهری		
۰/۰۴۱۶	عناصر نمادین (محدوده شاخص، ساختمان‌های نمادین، طراحی خاص)	خوانایی	تصویر ذهنی و خوانایی محیط
۰/۰۱۱۵	ساختار شهر		
۰/۰۱۲۴	کیفیت حسی	نقش انگیزی	
۰/۰۴۰۷	رویدادها و ابر رویدادها، مذهب و آیین‌های سنتی، هنر بومی، هنر عمومی، سبک زندگی		
۰/۰۲۳۹	جذاب، خسته‌کننده، مدرن، هیجان‌انگیز، خانواده‌پسند	جو شهر	
۰/۰۰۷۰	آینده‌زندگی در شهر و بازنشستگی	چشم‌انداز	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

بررسی شاخص‌های فضاهای امن شهر

در اینجا به بررسی شاخص‌های فضاهای امن شهر که به صورت پرسشنامه و مشاهدات میدانی مورد بررسی قرار گرفته‌اند، پرداخته می‌شود. داده‌های حاصل از پرسشنامه وارد نرم‌افزار SPSS شده و از داخل این نرم‌افزار، فراوانی داده‌ها بدست آمده است. همچنین شاخص‌هایی که بر اساس مشاهدات میدانی و اطلاعات گرفته شده از سازمان‌ها مورد بررسی قرار گرفته‌اند، به صورت درصد بیان شده‌اند. جدول زیر روش‌ها یا تکنیک‌هایی که با استفاده از آن شاخص‌های فضاهای امن شهر مورد بررسی قرار گرفته‌اند، نشان می‌دهد.

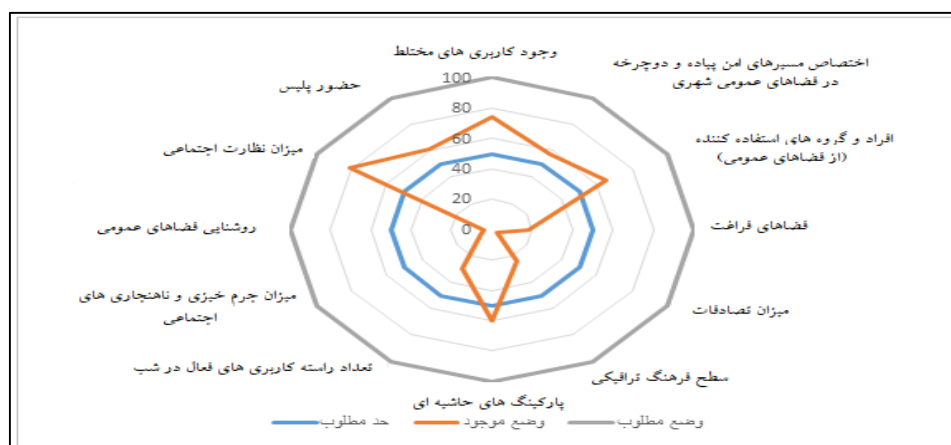
یافته‌های پژوهش

در این قسمت از پژوهش به وضعیت شاخص‌های همساختی در فضاهای بی دفاع شهر یاسوج (نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها) پرداخته می‌شود. در بررسی وضعیت این شاخص‌ها حد مطلوب ۵۰ در نظر گرفته شده است. با توجه به جدول (۳) میانگین داده‌های مربوط به تعاملات اجتماعی ۳/۵-۳/۱ است و این نشان از مطلوب بودن این شاخص‌ها در این فضاها می‌باشد.

جدول ۴. وضعیت شاخص‌های سرزندگی / ایجاد دسترسی و جایابی مناسب

میانگین وزنی	شاخص	معیار
۷۳/۸۰	وجود کاربری‌های مختلط	سرزندگی /
۵۷/۲۵	اختصاص مسیرهای پیاده و دوچرخه در خیابان شهری	ایجاد
۶۵/۴۹	افراد و گروه‌های استفاده‌کننده (همه شمولی بودن)	دسترسی و
۱۸/۱۲	فضاهای فراغت (کافه‌ها و رستوران‌ها، تفریحات فضای باز، پارک‌ها، مراکز خرید، خرده‌فروشی‌ها)	جایابی
۳/۳۸	میزان تصادفات	مناسب
۲۴/۳۰	سطح فرهنگ ترافیکی	
۵۹/۶۱	پارکینگ‌های حاشیه‌ای	
۳۰	تعداد راسته‌های کاربری‌های فعال در شب	
۶/۴۰	میزان جرم خیزی و ناهنجاری‌های اجتماعی	
۴/۲۹	روشنایی فضاهای عمومی	
۸۱/۳۸	میزان نظارت اجتماعی	
۶۱/۴۲	حضور پلیس	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

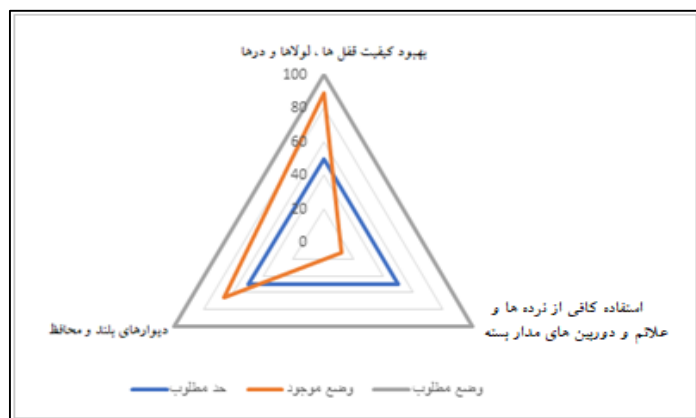
نمودار شماره (۱): وضعیت شاخص های سرزندگی / ایجاد دسترسی و جابجایی مناسب

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

با توجه به جدول (۴) از بین شاخص های ارائه شده، میزان نظارت اجتماعی و وجود کاربری های مختلط بیشترین امتیاز را دارد که نشان دهنده وضعیت مطلوب این دو شاخص می باشد و پایین ترین امتیاز مربوط به میزان تصادفات درون شهری و میزان روشنایی فضاهای عمومی می باشد که می تواند منجر با ناامنی فضاهای شهر در برخی ساعات شبانه روز گردد.

جدول ۵. وضعیت شاخص های بازاریابی منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

میانگین	شاخص	معیار
۸۹/۲۲	بهبود کیفیت قفل ها، لولاها و درها و پنجره ها	استحکام و
۱۲/۰۳	استفاده کافی از نرده ها، علائم هشداردهنده (دوربین مدار بسته) و شیشه پنجره ها	محافظت
۶۶/۲۴	دیوارهای بلند و محافظ	

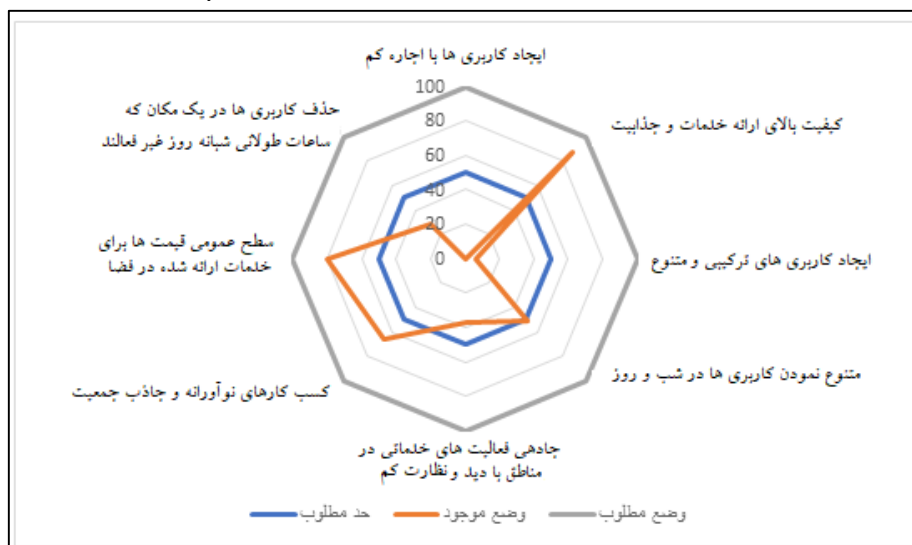
نمودار ۲. وضعیت شاخص های مستحکم سازی و محافظت

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بر اساس نمودار (۲) بهبود کیفیت قفل ها، لولاها و درها در جهت جلوگیری از دزدی و نا ایمنی بالاترین امتیاز استفاده کافی از علائم و دوربین های مدار بسته پایین ترین امتیاز را دارا می باشند.

جدول ۶. وضعیت شاخص های صرفه اقتصادی منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

میانگین وزنی	شاخص	معیار
۰/۰۲	ایجاد کاربری ها با اجاره کم	صرفه
۸۷/۹۳	کیفیت بالای ارائه خدمات و جذابیت	اقتصادی
۶/۴۵	ایجاد کاربری های ترکیبی و متنوع	
۵۱/۳۲	متنوع نمودن کاربری های عمومی در شب و روز	
۳۶/۶۵	جای دهی فعالیت های خدماتی در مناطقی که دید و نظارت عمومی کمتری وجود دارد	
۶۶/۰۵	کسب و کارهای نوآورانه و جاذب جمعیت	
۸۰/۲۸	سطح عمومی قیمت ها برای خدمات ارائه شده در فضا	
۷۸/۲۷	حذف کاربری ها در یک مکان که ساعات طولانی از شبانه روز غیرفعالند	

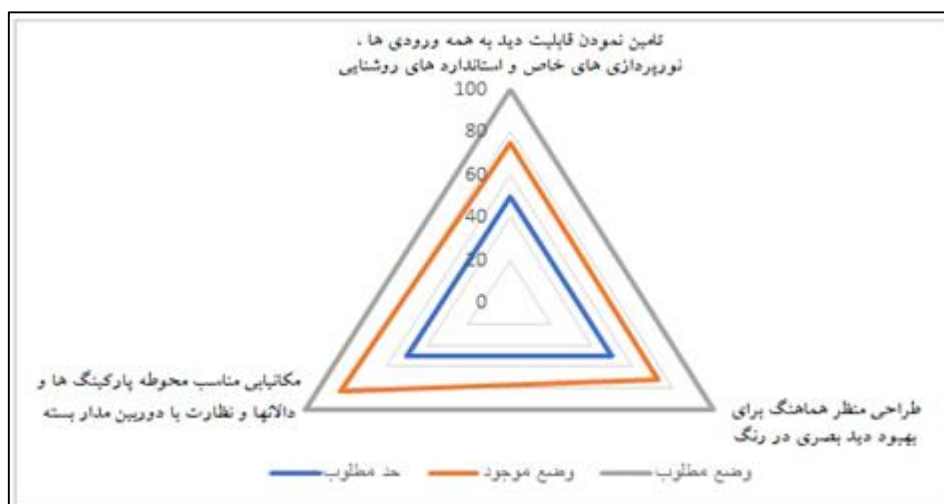
نمودار ۳. وضعیت شاخص‌های صرفه اقتصادی منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار (۳) شاخص‌های مربوط به صرفه اقتصادی را نشان می‌دهد. بر اساس این نمودار شاخص کیفیت بالای ارائه خدمات و جذابیت فضاهای شهر حد مطلوبیت، و شاخص‌های ایجاد کاربری‌ها با اجاره کم پایین‌ترین حد مطلوبیت را دارند.

جدول ۷. وضعیت شاخص‌های منظر

معیار	شاخص	میانگین وزنی
منظر	تأمین نمودن قابلیت دید از خیابان به همه ورودی‌ها نورپردازی خاص و استانداردهای روشنایی	۷۴/۵۶
	طراحی منظر هماهنگ برای بهبود دید بصری رنگ	۷۲/۵۲
	مکانیابی مناسب محوطه پارکینگ ودالان‌های دید و نظارت استفاده از دوربین‌های مداربسته	۸۳/۱۳

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار ۴. وضعیت شاخص‌های منظر

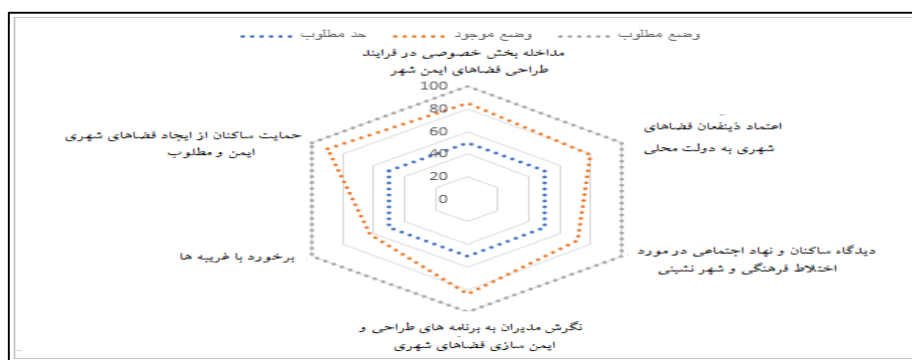
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار (۴) وضعیت شاخص های منظر را به صورت کلی نشان می دهد. مطابق نمودار فوق، شاخص مکانیابی مناسب محوطه پارکینگ ودالان های دید و نظارت استفاده از دوربین های مداربسته بالاترین حد مطلوبیت و شاخص طراحی منظر هماهنگ برای بهبود دید بصری رنگ پایین ترین حد مطلوبیت را کسب نموده اند.

جدول ۸. وضعیت شاخص های رنگ تعلق

میانگین وزنی	شاخص	معیار
۸۵/۴۶	نگرش مدیران به برنامه های طراحی و ایمن سازی فضاهای شهری	رنگ تعلق
۷۹/۳۲	اعتماد ذی نفعان فضاهای شهری به دولت محلی	
۷۱/۷۸	مداخله بخش خصوصی در فرایند طراحی فضاهای ایمن شهر	
۸۳/۹۷	دیدگاه ساکنان و نهاد اجتماعی در مورد اختلاط فرهنگی و شهرنشینی	
۶۲/۴۳	برخورد با غریبه ها	
۸۹/۵۷	حمایت ساکنان از ایجاد فضاهای شهری ایمن و مطلوب	

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار ۵. وضعیت شاخص های رنگ تعلق محیط

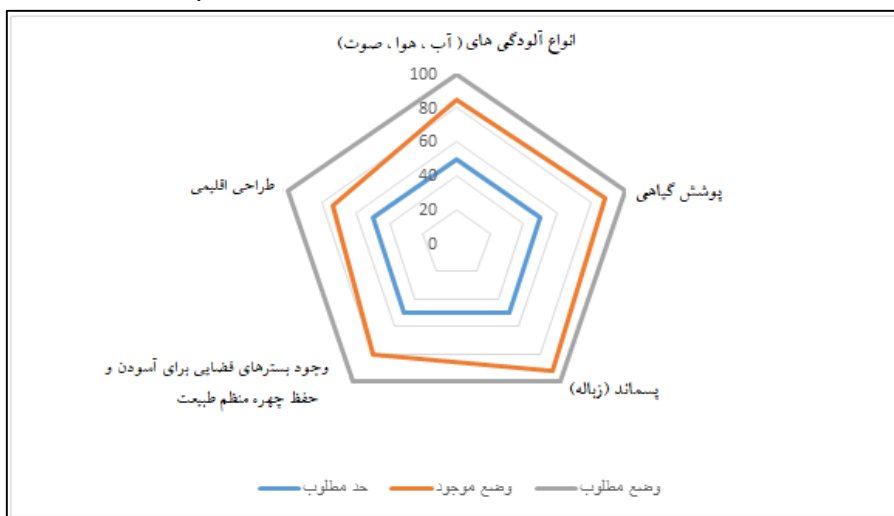
منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

با توجه به نمودار (۵) بالاترین امتیاز مربوط به حمایت ساکنان از ایجاد فضاهای شهری ایمن و مطلوب و نگرش مدیران به برنامه های طراحی و ایمن سازی فضاهای شهری و پایین ترین امتیاز مربوط به برخورد با غریبه ها در فضاهای شهری می باشد.

جدول ۹. وضعیت شاخص های کیفیت محیطی

میانگین وزنی	شاخص	معیار
۸۵/۱۴	انواع آلودگی (آب، هوا، صوتی)	کیفیت
۸۸/۰۵	پسماند (زباله)	محیطی
۹۱/۸۷	پوشش گیاهی	
۸۰/۹۰	وجود بسترهای فضایی برای آسودن و حفظ چهره منظم طبیعت	
۷۳/۷۵	طراحی اقلیمی	

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار ۶. وضعیت شاخص‌های کیفیت محیطی

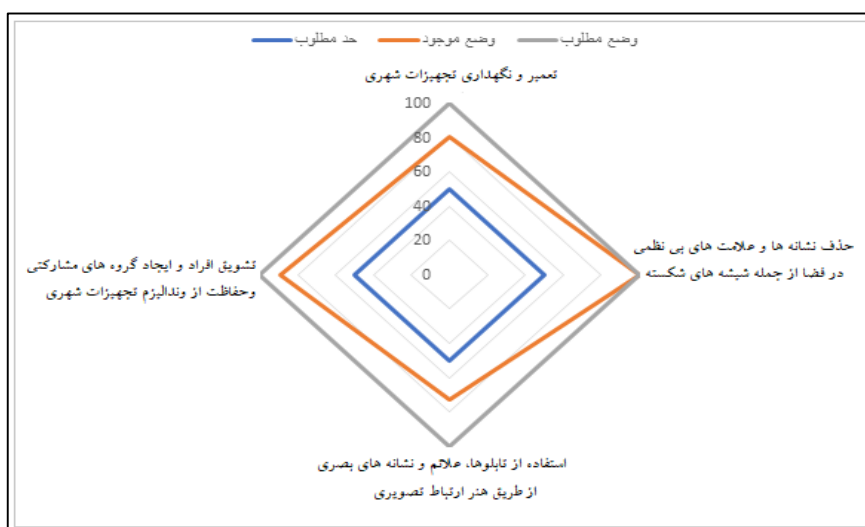
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار (۶) وضعیت شاخص‌های کیفیت محیطی را نشان می‌دهد. با توجه به این نمودار پوشش گیاهی از بالاترین مطلوبیت و طراحی اقلیمی از کمترین مطلوبیت برخوردار می‌باشند.

جدول ۱۰. وضعیت شاخص‌های زیرساخت

میانگین وزنی	شاخص	معیار
۸۰	تعمیر و نگهداری تجهیزات شهری	خوانایی محیط / مدیریت و نگهداری
۱۰۰	حذف نشانه‌ها و علامت‌های بی‌نظمی در فضا از جمله شیشه‌های شکسته	نگهداری
۷۲/۵۲	استفاده از تابلوها، علائم و نشانه‌های بصری از طریق هنر ارتباط تصویری	
۸۶/۸۸	تشویق افراد و ایجاد گروه‌های مشارکتی و حفاظت از وندالیزم تجهیزات شهری	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار ۷. وضعیت شاخص‌های خوانایی محیط / مدیریت و نگهداری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

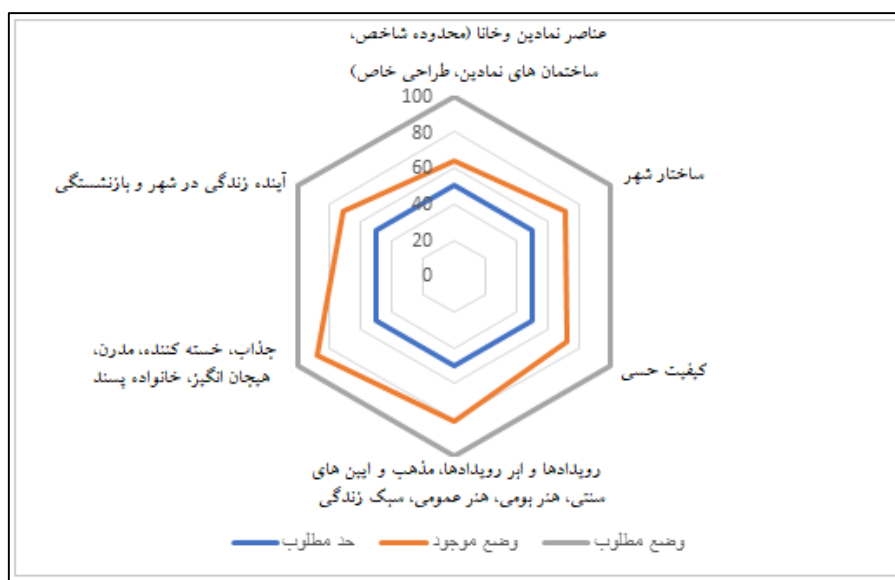
ایمن سازی فضاهای بی دفاع شهری... ۳۷۱

بر اساس نمودار (۷)، بالاترین امتیاز مربوط به حذف نشانه ها و علامت های بی نظمی در فضا از جمله شیشه های شکسته و تشویق افراد و ایجاد گروه های مشارکتی و حفاظت از وندالیزم تجهیزات شهری و پایین ترین امتیاز مربوط به استفاده از تابلوها، علائم و نشانه های بصری از طریق هنر ارتباط تصویری می شود.

جدول ۱۱. وضعیت شاخص های تصویر ذهنی

میانگین وزنی	شاخص	معیار
۶۳/۴۳	عناصر نمادین و خانا (محدوده شاخص، ساختمان های نمادین، طراحی خاص)	تصویر
۷۰/۹۸	ساختار شهر	ذهنی و
۷۲/۶۵	کیفیت حسی	خوانایی
۸۰/۷۱	رویدادها و ابر رویدادها، مذهب و آیین های سنتی، هنر بومی، هنر عمومی، سبک زندگی	محیط
۸۷/۸۰	جذاب، خسته کننده نباشد، مدرن، هیجان انگیز، خانواده پسند	
۷۱/۶۵	آینده زندگی در شهر و بازنشستگی	

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار ۸. وضعیت شاخص های تصویر ذهنی

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار (۸) وضعیت شاخص های تصویر ذهنی را نشان می دهد. با توجه به نمودار بالا، جذاب، خسته کننده نباشد، مدرن، هیجان انگیز، خانواده پسند از بالاترین مطلوبیت و عناصر نمادین و خانا (محدوده شاخص، ساختمان های نمادین، طراحی خاص) از پایین ترین مطلوبیت برخوردار هستند.

جدول ۱۲. امتیاز نهایی شاخص های امنیت فضاهای بی دفاع شهر

معیار	زیرمعیار	شاخص	میانگین وزنی	وزن نهایی	امتیاز نهایی
	تنوع	اختصاص مسیرهای پیاده و دوچرخه در خیابان شهری	۷۳/۸۰	۰/۰۲۷۴	۲/۰۲۲
		وجود کاربریهای مختلط	۵۷/۲۵	۰/۰۳۴۵	۱/۹۷۵
		افراد و گروه های استفاده کننده (همه شمولى بودن)	۶۵/۴۹	۰/۰۲۵۷	۱/۶۸۳

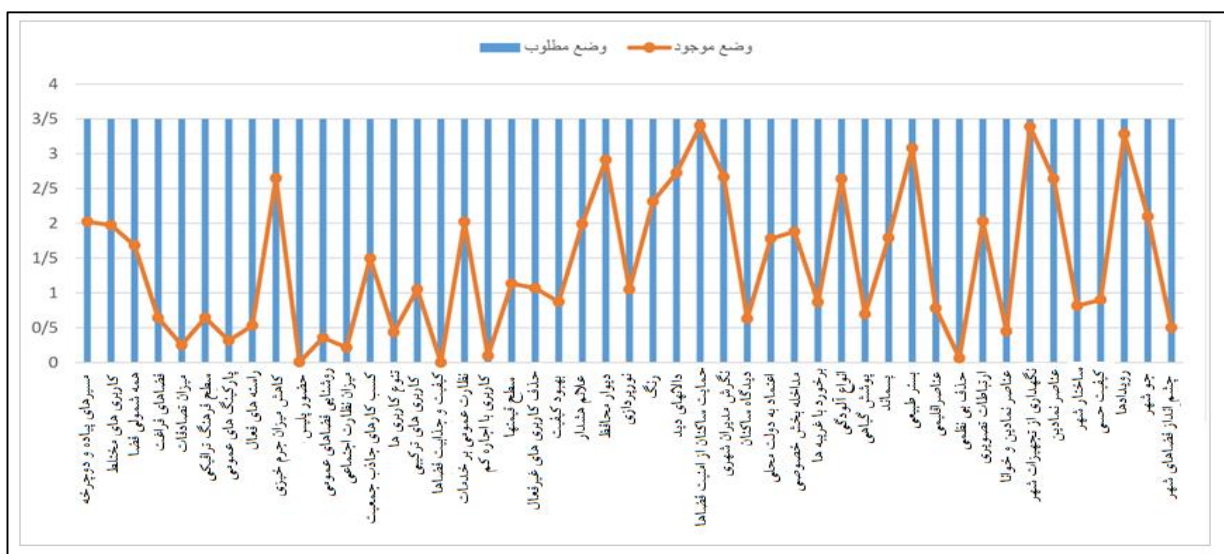
۳۷۲ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیای (پژوهشی منطقه‌ای)، سال یازدهم، شماره اول، زمستان ۱۳۹۹

۰/۶۴۱	۰/۰۳۵۴	۱۸/۱۲	فضاهای فراغت (کافه ها و رستوران ها، تفریحات فضای باز، پارک ها، مراکز خرید، خرده فروشی ها)	سرزندگی / ایجاد دسترسی و
۰/۲۵۱	۰/۰۰۲۶	۹۶/۶۲	میزان تصادفات	ایمنی
۰/۶۴۳	۰/۰۲۶۵	۲۴/۳۰	سطح فرهنگ ترافیکی	جابجایی مناسب
۰/۳۱۵	۰/۰۰۵۳	۵۹/۶۱	پارکینگ های حاشیه ای	
۰/۵۳۱	۰/۰۱۷۷	۳۰	تعداد راسته کاربری های فعال در شب	امنیت
۲/۶۴۸	۰/۰۲۸۳	۹۳/۶۰	میزان جرم خیزی و ناهنجاری های اجتماعی	
۰/۰۰۷۲	۰/۰۰۱۷	۴/۲۹	حضور پلیس	
۰/۳۵۸	۰/۰۰۴۴	۸۱/۳۸	روشنایی فضاهای عمومی	
۰/۲۱۴	۰/۰۰۳۵	۶۱/۴۲	میزان نظارت اجتماعی	
۱/۴۹۸	۰/۰۱۶۸	۸۹/۲۲	بهبود کیفیت قفل ها، لولاها و درها و پنجره ها	شفاهی
۰/۴۳۶	۰/۰۳۶۳	۱۲/۰۳	استفاده کافی از نرده ها، علائم هشداردهنده (دوربین مداربسته) و شیشه پنجره ها	استحکام و محافظت
۱/۰۵۳	۰/۰۱۵۹	۶۶/۲۴	دیوارهای بلند و محافظ	سنتی
۰/۰۰۰۳	۰/۰۱۸۶	۰/۰۲	کسب و کارهای نوآورانه و جاذب جمعیت	کسب و کار
۲/۰۲۲	۰/۰۲۳۰	۸۷/۹۳	متنوع نمودن کاربری های عمومی در شب و روز	صرفه اقتصادی برای شهر
۰/۰۹۶	۰/۰۱۵۰	۶/۴۵	ایجاد کاربری های ترکیبی و متنوع	
۱/۱۳۴	۰/۰۲۲۱	۵۱/۳۲	کیفیت بالای ارائه خدمات و جذابیت	
۱/۰۷۰	۰/۰۲۹۲	۳۶/۶۵	جای دهی فعالیت های خدماتی در مناطقی که دید و نظارت عمومی کمتری وجود دارد	محرک های سرمایه گذاری
۰/۸۷۱	۰/۰۱۳۲	۶۶/۰۵	ایجاد کاربری ها با اجاره کم	هزینه - فایده
۱/۹۹۰	۰/۰۲۴۸	۸۰/۲۸	سطح عمومی قیمت ها برای خدمات ارائه شده در فضا	
۲/۹۱۱	۰/۰۳۷۲	۷۸/۲۷	حذف کاربری ها در یک مکان که ساعات طولانی از شبانه روز غیرفعالند	
۱/۰۵۱	۰/۰۱۴۱	۷۴/۵۶	تأمین نمودن قابلیت دید از خیابان به همه ورودی ها نورپردازی خاص و استانداردهای روشنایی	منظر
۲/۳۱۳	۰/۰۳۱۹	۷۲/۵۲	طراحی منظر هماهنگ برای بهبود دید بصری رنگ	تمایز بصری
۲/۷۲۶	۰/۰۳۲۸	۸۳/۱۳	مکانیابی مناسب محوطه پارکینگ ودالان های دید و نظارت استفاده از دوربین های مداربسته	
۳/۴۰۱	۰/۰۳۹۸	۸۵/۴۶	حمایت ساکنان از ایجاد فضاهای شهری ایمن و مطلوب	رنگ تعلق
۲/۶۶۵	۰/۰۳۳۶	۷۹/۳۲	نگرش مدیران به برنامه های طراحی و ایمن سازی فضاهای شهری	نگرش
۰/۶۳۱	۰/۰۰۸۸	۷۱/۷۸	دیدگاه ساکنان و نهاد اجتماعی در مورد اختلاط فرهنگی و شهرنشینی	
۱/۷۸۰	۰/۰۲۱۲	۸۳/۹۷	اعتماد ذی نفعان فضاهای شهری به دولت محلی	
۱/۸۷۹	۰/۰۳۰۱	۶۲/۴۳	مداخله بخش خصوصی در فرایند طراحی فضاهای ایمن شهر	مشارکت عینی
۰/۸۶۸	۰/۰۰۹۷	۸۹/۵۷	برخورد با غریبه ها	
۲/۶۳۹	۰/۰۳۱۰	۸۵/۱۴	انواع آلودگی (آب، هوا، صوتی)	پاکیزگی
۰/۶۹۵	۰/۰۰۷۹	۸۸/۰۵	پوشش گیاهی	کیفیت محیطی
۱/۷۹۱	۰/۰۱۹۵	۹۱/۸۷	پسماند (زباله)	
۳/۰۸۲	۰/۰۲۸۱	۸۰/۹۰	وجود بسترهای فضایی برای آسودن و حفظ چهره منظم طبیعت	تماس با طبیعت
۰/۷۸۱	۰/۰۱۰۶	۷۳/۷۵	طراحی اقلیمی	آسایش اقلیمی
۰/۰۶۴	۰/۰۰۰۸	۸۰	استفاده از تابلوها، علائم و نشانه های بصری از طریق هنر ارتباط تصویری	دسترسی
۲/۰۳۰	۰/۰۲۰۳	۱۰۰	حذف نشانه ها و علامت های بی نظمی در فضا از جمله شیشه های شکسته	
۰/۴۴۹	۰/۰۰۶۲	۷۲/۵۲	تعمیر و نگهداری تجهیزات شهری	

۳/۳۸۸	۰/۰۳۹۰	۸۶/۸۸	تشویق افراد و ایجاد گروه های مشارکتی و حفاظت از وندالیزم تجهیزات شهری	خوانایی محیط / مدیریت و نگهداری
۲/۶۳۸	۰/۰۴۱۶	۶۳/۴۳	عناصر نمادین و خانا (محدوده شاخص، ساختمان های نمادین، طراحی خاص)	تصویر ذهنی خوانایی
۰/۸۱۶	۰/۰۱۱۵	۷۰/۹۸	ساختار شهر	نقش انگیزی
۰/۹۰۰	۰/۰۱۲۴	۷۲/۶۵	کیفیت حسی	
۳/۲۸۴	۰/۰۴۰۷	۸۰/۷۱	رویدادها و ابر رویدادها، مذهب و آیین های سنتی، هنر بومی، هنر عمومی، سبک زندگی	
۲/۰۹۸	۰/۰۲۳۹	۸۷/۸۰	جذاب، خسته کننده، مدرن، هیجان انگیز، خانواده پسند	جو شهر
۰/۵۰۱	۰/۰۰۷۰	۷۱/۶۵	آینده زندگی در شهر و بازنشستگی	چشم انداز

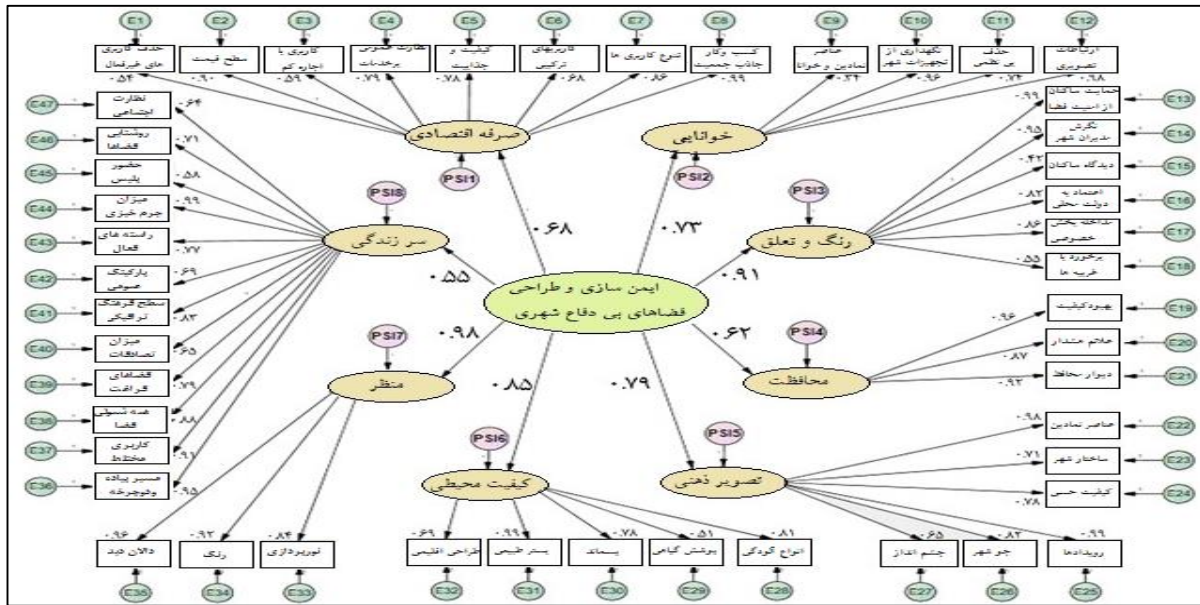
منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

مطابق جدول (۴۶)، از نظر متخصصان شاخص های تنوع فعالیتی و فعالیت های جذاب، سهولت دسترسی به فضا، امکان نشستن و گفتگو، تنوع بهره برداران و دلبازی بیشترین میزان تأثیر بر همساختی و شاخص های گنجایش فضا، وجود گشت های پلیسی در فضا، نورپردازی و نحوه نگهداری و مدیریت فضا تأثیر کمتری بر میزان همساختی رفتار و ایجاد امنیت و محیط کالبدی دارند. نمودارهای (۳۰) و (۳۱) میزان موفقیت هر یک از شاخص ها را قبل و بعد از دخالت دادن وزن نرمال بدست آمده از روش دلفی را نشان می دهد.

نمودار ۹. میزان موفقیت هر شاخص و فاصله آن تا وضع مطلوب (پس از دخالت دادن وزن نرمال بدست آمده از روش دلفی)

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نمودار ۱۰. میزان موفقیت هر شاخص بر اساس نرم افزار Amos Graphics

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

چنان که در مقدمه نیز توضیح داده شد، میزان موفقیت شاخص‌ها، معیار مناسبی برای تعیین اولویت‌های طراحی نیست، چرا که میزان موفقیت هر شاخص توسط ضریبی که متخصصان برای آن در نظر گرفته‌اند محدود شده و پیش از این مقدار را نمی‌تواند برآورده سازد. بنابراین فاصله این مقدار برای هر یک از شاخص‌ها با مقدار ایده‌آل ممکن محاسبه شده و در نمودار (۹) نمایش داده شده است. با توجه به اطلاعات ارائه شده در نمودار، شاخص‌های «حضور پلیس»، «حذف بی‌نظمی‌های فضایی و بصری فضا»، «ایجاد کاربری‌ها با اجاره کم» و «کیفیت و جذابیت فضاهای شهری» بیشترین میزان فاصله تا وضع ایده‌آل را دارند و اولویت‌های ما برای طراحی را مشخص می‌کنند (اولویت ۱). همان‌طور که در بالا ذکر شد این شاخص‌ها بیشترین سهم را در افزایش همساختی رفتارهایی که منجر به کاهش امنیت در فضای شهری و محیط کالبدی می‌شوند دارند. از طرف دیگر شاخص‌هایی نیز وجود دارند که در فرایند دلفی از ارزش پایین‌تری برخوردار بوده‌اند ولی در وضع موجود از موفقیت بالایی برخوردارند. به همین منوال مقدار شاخص‌های «میزان نظارت‌های اجتماعی»، «نظافت و تمیزی فضاهای شهر»، «همسختی بین کاربری‌ها و فعالیت‌ها» و «ظرفیت فضاهای شهری» در وضع موجود فاصله زیادی با حالت ایده‌آل ندارند و در اولویت‌های ما برای طراحی قرار نمی‌گیرند (اولویت ۳). بقیه شاخص‌ها که شامل «میزان تعامل فرد با محیط»، «وجود عناصر لینچی»، «سهولت دسترسی به فضا»، «سازگاری بین فعالیت‌ها»، «میزان تغییرپذیری فضا»، «رابطه معنادار فرد با فضای شهر»، «دلبازی»، «جاذب بودن جمع‌کثیری از مردم در فضا»، «حذف بی‌نظمی‌های فضایی»، «ایجاد عناصر نمادین و خوانا»، «نورپردازی فضاهای ناایمن شهر»، «نحوه نگهداری از تجهیزات شهر» و «میزان رضایت از محیط» می‌شوند اولویت ۲ را به خود اختصاص داده‌اند. که باید در طراحی شهری جهت ایجاد فضاهای ایمن شهری و کاهش فضاهای ناامن به اولویت‌های ۱ و ۲ پرداخته شود.

پیشنهادهای مقاله عبارت‌اند از:

- از تغییرات ناگهانی در میزان محصوریت خیابان و مقیاس ساختمانها که منجر به غافلگیری کنندگی فضا می‌شوند پرهیز شود.

- در بدنه خیابان از ساختمانهای با شکل‌ها و تناسب نامتعارف که احساس عدم تعادل و نبود ثبات کالبدی را القاء می‌نمایند پرهیز شود.
- بدنه‌ها باید فاقد گوشه‌های مخفی باشند تا مانع از وقوع جرم و خشونت شوند.
- از تمرکز کاربری‌هایی که باعث اذدهام و ترافیک و ایجاد تنش می‌گردد باید پرهیز نمود.
- بازسازی مکان‌های خشن که وندالیسم شهری به وفور در آنها قابل رویت است.
- ارائه نظرات کارشناسی انتظامی از بعد امنیتی و نظارتی و ترافیکی قبل از ایجاد مجتمع‌های مسکونی و تجاری در شهر اکثر فضاهای ناامن دارای فرصتهای نظارتی محدود هستند و در مواردی فاقد فرصت نظارت و کنترل میباشند برای کاستن شدت این ویژگی در فضاها و افزایش فرصتهای نظارتی باید پنجره و درب و بالکن‌های مشرف به فضاها تعبیه شود و موانع فیزیکی مانند درختان پرشاخ و برگ را کاهش داد.
- آموزش متخصصان و برنامه‌ریزان شهری و نیروی انتظامی در خصوص پیشگیری از وقوع جرم از طریق طراحی و نشر و معرفی این مهم به شهروندان، در راه سوق دادن آنها به تعامل در حوزه کاهش جرایم شهری در مراکز آموزشی خصوصاً مدارس و دانشگاه‌ها و همچنین در سایر مراکز شهری از قبیل ساختمان‌های مسکونی، اداری، پارک‌ها، مراکز خرید و پارکینگ‌ها.
- تشکیل شبکه‌هایی با بنگاههای خارج از محله، مثل وب‌سایت‌های مشترک و فعالیت‌های رسمی با سایر محلات.
- حضور یک مرکز خودگردان جمعی برای حل مشکلات محله.
- مشارکت شورای محله، شورای شهر، شهرداری و سازمان‌های داوطلبانه (سازمان‌های مردم‌نهاد در مسائل اجتماعی و مسائل مربوط به زنان و کودکان). زیرا این سازمان‌ها می‌توانند به صورت بازوی اجرایی دولت و نیروی انتظامی عمل کرده و با کمترین هزینه، مشارکت اجتماعی مردم را جلب کنند.
- خارج کردن کاربری‌های خطرناک و پرسر و صدا، نظیر تعمیرگاهها، و غیره از محیط‌های مسکونی.
- حجم و فاصله میان ساختمان‌ها، مسیرها و کریدورهای بصری، قرارگیری محل دسترسی به سایت‌ها و مجتمع‌های مسکونی، نحوه دسترسی همگانی و حتی مکاناتی و استقرار کاربری‌ها در شهر در میزان و نوع جرمی که احتمال دارد در آنها یا به واسطه آنها، وقوع یابد تأثیر دارد. بنابراین لازم است که آیین‌نامه و اصول طراحی کالبدی فضای شهری در رابطه با ساختمان‌ها و نسبت میان آنها تدوین شود.
- معیارهای طراحی باید با توجه به شرایط فرهنگی و مقتضیات اجتماعی و روان‌شناختی شهروندان یاسوج تدوین شود.
- قرار دادن واحد‌های آموزشی پیشگیری از جرم در طراحی شهری برای دانشجویان شهرسازی و معماری.

منابع

۱. احمدی، حبیب، (۱۳۷۷)، نظریه‌های انحرافات اجتماع، ی شیراز: انتشارات زر.
۲. خاوریان گرمسیر؛ استاورس، ژاکلین ام. و علیان، مهدی (۱۳۹۲). برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری شهری با استفاده از مدل استراتژیک SOAR (نمونه موری شهر تفت)، مجله برنامه ریزی و آمایش فضا، سال هفدهم، شماره سوم، صص ۱۲۷-۱۴۳.
۳. محمدی ده چشمه، مصطفی، (۱۳۹۲)، ایمنی و پدافند غیر عامل شهری، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.
۴. محسنی، رضاعلی و همکاران، (۱۳۹۵)، تبیین جامعه‌شناختی رابطه بین فضاهای بیدفاع شهری با خشونت‌های شهری (مورد مطالعه شهر تهران). دو فصلنامه پژوهشهای جامعه‌شناسی معاصر، سال پنجم، شماره ۹، پاییز و زمستان، ۱۲۷.
۵. مرتضایی، رضا، (۱۳۸۱)، طراحی ابزار مقابله با تخریب‌گرایی در محیط شهری، مجله شهرداری‌ها، سال سوم، شماره بیست و پنجم، صص ۱۲-۱۷.

۳۷۶ فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیای (پروژه‌ریزی منطقه‌ای)، سال یازدهم، شماره اول، زمستان ۱۳۹۹

۶. لنگ، جان (۱۳۸۳). آفرینش نظریه معماری. ترجمه علیرضا عینی فر. تهران: دانشگاه تهران.
۷. نویدنیا، منیژه، (۱۳۸۸)، چندگانگی امنیت: امنیت ملی، عمومی و امنیت اجتماعی، تهران: نشریه معاونت اجتماعی ناجا، فصلنامه مطالعات . ۳۵، امنیت اجتماعی، شماره دوم و سوم.
۸. نایبی، هوشنگ، سروستانی رحمت اله، صدیق، قهرمانی، سهراب، (۱۳۹۰)، نقش فضاهاى بی دفاع شهری در رفتارهای خشونت آمیز، فصلنامه دانش انتظامی: دوره ۱۳، شماره ۱، مسلسل ۵۰.
9. Atlas, Randall, Environmental Design that Prevents Crime, the construction specifier, Atlas Safety Security Design. S antamonica, 1999.
10. Atlas, Randall I (2008). 21st century security and CPTED: designing for critical infrastructure protection and crime prevention, Auerbach publications.
11. UN habitat, 2009, Strategic plan for safer cities 2008-2013, summary document.
12. Van den Berg, Leo, 2013, The safe city: safety and urban development in European cities, Ashgate publishing company.
13. Cutler, D, E. Glaeser and J. Vigdor, 2010, The Rise and Decline of the American Ghetto National Bureau of Economic Research, Working Paper 5881, Cambridge, MA.
14. White, rob. And Sutton, Adam. (1995). crime prevention, urban space and social exclusion. Department of criminology. university of Melbourne.
15. Timothy, C. and O'Shea. (2006). Physical deterioration, disorder, and crime. university of south labama.
16. Robinson, Matthew, The Theoretical of CPTED 25 years of Responses to C. Ray Jeffry, edited by: William /aufer and Freda Adler, Appalachian State University-Department of Political Science and Criminal Justice, 1996.
17. Davidson, R N, Crime and Environment. St. Martin's Press, New York. Economy, 76, 169- 217, 1981.
18. Harries, K D, The Geography of Crime and Justice. McGraw-Hill, New York, 1974.
19. Pyle, G, The Spatial Dynamics of Crime. University of Chicago Press, Chicago, 1974.
20. Cleveland, G., & Saville, G. (2003, June). Introduction to 2nd Generation CPTED- Part2. CPTED perspective: The International CPTED Association Newsletter, pp. 4 -6.
21. Cozens, P. M., Saville, G., & Hillier, D. (2005). Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography. Property Management, 328-344.